

การสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ของบุคคลต้นแบบ
ในการดำเนินชีวิตเชิงพุทธ
The Creating New Values and Meaning of the Role Model in
Buddhist Way of Life

ภาวิณี ภาพันธ์
Pawinee Paphun^๑

Received: February 26, 2019 Revised: April 25, 2019

Accepted: April 30, 2019

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยคุณค่าและความหมายใหม่ในการดำเนินชีวิต ๒. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิตเชิงพุทธ ๓. เพื่อวิเคราะห์การสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ของบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิตเชิงพุทธ พบว่าตามแนวคิดบุคคลต้นแบบ ๓ ท่าน ได้แก่ ประมวล เพ็งจันทร์, โจน จันใด, ชัยวัฒน์ สุวิทย์ศักดิ์านนท์ พบว่าการสร้างคุณค่าและความหมายเกิดจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์นำไปสู่การคิดใหม่จากฐานความคิดเดิมตรงกับทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของ แจ็ค เมซีโรว์ กล่าวว่าการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนความคิดอย่างจริงจังนำไปสู่การให้ความหมายใหม่ที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นแยกความแตกต่างได้ชัดเจนขึ้น จากประวัติและผลงานของบุคคลต้นแบบอธิบายได้ว่าการนำพาตนให้เกิดการเรียนรู้ผ่านเรื่องราวในชีวิตเชื่อมโยงให้เกิดการสร้างคุณค่าตามความเป็นจริงโดยมีความศรัทธาและความเชื่อด้วยสัมมาทิฐิ ตามหลักมรรคมีองค์ ๘ หลักอริยสัจ ๔ บุคคลต้นแบบทั้ง ๓ ท่าน ใช้แบบแผนของการใช้ชีวิตเพื่อลดความไม่สอดคล้องและความไม่สมดุลในค่านิยมโดยการแปลความหมายเหตุการณ์ที่ล้อมรอบตัวด้วยการกระทำเช่นนี้ทำให้ค่านิยมมีความคงทนถาวร เพื่อชีวิตการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าเพื่อก้าวไปไปถึงเป้าหมายสุดท้าย คือพระนิพพานอันเป็นบรมสุข

คำสำคัญ : การสร้างคุณค่า, บุคคลต้นแบบ, การดำเนินชีวิตเชิงพุทธ

---

^๑ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่. Buddhist Studies, Graduate Center, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, Thailand. E-mail: Pawinee2523.paphun@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the concepts and theories on new values and meanings in life, 2) to study the profile and works of the role models in Buddhist way of life, and 3) to analyze the creation of new values and meanings of the role models in the Buddhist way of life. This study explored the thoughts of three role models, namely Pramuan Phengchan, Chon Chandai , and Chaiwat Suwitsakdanont. Creating new values and meaning derived from experiential learning towards the initiations based on conventional idea. This process was consistent with Transformative Learning Theory developed by Jack Mezirow, stating that learning process through serious reflection towards a more comprehensive redefinition and clear distinguishing. Based on the profile and works of the role models, introducing themselves for learning through the connected story of life could create the real value under the faith and belief in accordance with the principles of Sammaditthi (Right View), the noble Eightfold Path, and the Four Noble Truths. Three role models applied life norms to reduce inconsistencies and imbalances in values by interpreting the surrounding events. By doing so, permanent values could be obtained and used to indicate the value of living in order to reach Nirvana in Buddhist way, the ultimate goal of life.

Keywords: The Creating New Values, Role Model, Buddhist Way of Life

๑. บทนำ

สังคมในวันนี้ไม่เหมือนสังคมในอดีต เป็นเพราะความหมายของความจริง ความรู้ ความดี ความงาม จึงเท่ากับการเปลี่ยนแปลง ความหมายของชีวิต สังคม โลกและจักรวาล หน้าที่ในการสร้างความหมายและคุณค่าของความจริง ความรู้ ความดี ความงาม เป็นหน้าที่ของเราทุกๆ คน ที่จะต้องครุ่นคิด เลือกรรหาความหมายตามความจริงแห่งชีวิต ของเราเอง เมื่อใดที่ความหมายชีวิตเรา เปลี่ยนไปความหมายของสังคม ของโลกและสรรพสิ่งก็เปลี่ยนตามไปด้วย^๒ สิ่งมีชีวิตจะต้อง มีการนำพลังงานเข้าสู่ภายในหน่วยชีวิตและใช้ พลังงานนั้น จิตมีเจตจำนงเป็นตัวเชื่อมโยงให้ เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงเป็นการ เรียนรู้ผ่านการสะท้อนความคิดอย่างจริงจัง (Critical Reflection) นำ ไปสู่ การ ให้ ความหมายใหม่ภายในจิตใจทำให้เราเรียนรู้ว่า ชีวิตมีธรรมชาติโดยอาศัยบุคคลที่จะมาเป็น ต้นแบบเริ่มตั้งแต่แนวคิดในการดำเนินชีวิต โดยอาศัยการทำ ความเข้าใจทางความคิดเก่าที่ มีอยู่ก่อนและความคิดใหม่เข้ามาแทนที่ จาก การศึกษาความหมายโดยการกำหนดกรอบ หรือสิ่งที่ควรปฏิบัติประกอบด้วยทฤษฎีหรือ ชุดแนวความคิด^๓ แนวคิดเกี่ยวกับ “การสร้าง คุณค่า” จึงมีความสำคัญเพราะช่วยทำให้

มนุษย์ปรับกระบวนทัศน์ (Paradigm) ที่มีต่อ มนุษย์ด้วยกันได้ กล่าวคือเมื่อมองว่ามีคุณค่าที่ ได้รับการส่งเสริมการเห็นคุณค่าก็จะได้รับการ ปฏิบัติอย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใดมี อายุ เพศ สีผิว ชาติพันธุ์ ศาสนา อาชีพ ชนชั้นใด รวยหรือจน อย่างไม่ไรก็ล้วนมีคุณค่า

ในปัจจุบันสังคมของมนุษย์กลับมีวิธี คิดที่สลับซับซ้อนทำให้ปัญหาต่าง ๆ สลับซับซ้อนตามไปด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการ ละเอียด “คุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐาน” จึงทำให้สังคมมนุษย์เดินทางไกลออกจากเรื่องนี้มาก ขึ้นทุกที

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Theory) ได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดย Jack Mezirow ผู้บุกเบิก แนวคิด โดยให้ คำ นิยาม ต่อ คำ ว่า Transformative Learning ว่า “การเรียนรู้ ผ่าน การ สะ ท้อ น คิ ด อย่าง จ ริ ง จั ง (Critical Reflection) โดยนำไปสู่การให้ ความหมายใหม่ที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นแยก ความแตกต่างได้ชัดเจนขึ้น การเรียนรู้เหล่านี้ ถูกพัฒนาขึ้นมาโดยพิจารณาถึงมุมมองของ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมโดยรวม ทั้งนี้ ครอบคลุมตั้งแต่ระดับตนเอง ครอบคลุม สังคม ในรูปของข้อมูลใหม่ที่รับเข้ามาและทักษะใหม่ ที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสนอแนวทางเพื่อเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์จะเกิดขึ้นได้จะต้อง เกิดจากภาวะยากลำบาก ความผิดหวัง ความ เจ็บปวด หรือการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์ สำคัญๆ ซึ่งเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์นี้นำไปสู่ คำถามในเรื่องความเป็นตัวตนและความหมาย

^๒ ประมวล เพ็งจันทร์, “เดินสู่ อิสราภาพ”, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๖๑), หน้า ๑๙.

^๓ Rugpolmuang, C. Paradigm development education, Bangkok : Winyuchon, (in Thai), pp.1.

ของชีวิตตนเอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการปรับเปลี่ยนสมมติฐานและความเชื่อตนเองเสียใหม่ โดยการตีความและรับรู้ถึงประสบการณ์ตนเองในอีกรูปแบบหนึ่งที่ต่างจากเดิม^๕ ตัวอย่างของบุคคลต้นแบบ ได้แก่

๑. ครูผู้มีประสบการณ์ ประมวล เพ็งจันทร์ ผู้สมบุรณ์ด้วยศาสตร์และศิลป์ อาจารย์ผู้มีความชำนาญในเรื่องศาสตร์ทางโลกและทางธรรมอย่างลึกซึ้งเป็นบุคคลที่ค้นพบตัวตนมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลมีมุมมองใหม่ในการนำพาตนเองเพื่อสู่อิสรภาพทางความคิดเข้าใจโลกในแบบที่ตัวเองเป็นเรียกว่ามีความรู้ตัว รู้จักละและปล่อยวางในการดำเนินชีวิตเหมาะสมที่จะเป็นแบบอย่างเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา มีผลงานเป็นที่ยอมรับเช่น หนังสือเรื่อง เดินสู่อิสรภาพ (๒๕๕๐), ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษในชื่อ “Walk to Freedom” (๒๕๕๓) โดย จิตรารักษ์ ตันรัตนกุล^๕

^๕ Mezirow, J. (2012), Learning to think like an adult : Core concepts of transformation theory, In E.Taylor, and P, Cranton (eds), The Handbook of Transformative Learnin Theory, Research and Practise, (pp. 73-96). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

^๕ ขวนท์ กาญจนสุวรรณ, ความหมายของชีวิตในทัศนะของ ประมวล เพ็งจันทร์, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ปรัชญา), คณะมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒.

๒. ปราชญ์ชาวบ้าน โจน จันโต เป็นบุคคลที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่ควรค่าแก่การเป็นแบบอย่างหล่อหลอมรากฐานจากประสบการณ์โดยการลองผิดลองถูกเพื่อทดสอบความถูกต้องได้คัดสรรคัลั่นกรองสิ่งที่เรียกว่า “คุณค่าแก่ชีวิต” เป็นภูมิปัญญาทางปัญญาที่ยิ่งใหญ่ เพื่อสืบสานเป็นมรดกอันล้ำค่าทางภูมิปัญญาไทยคือการสร้างบ้านดินและดำเนินชีวิตตามทางสายกลางตามหลักพระพุทธศาสนาโดยนำหลักการคิดปฏิบัติให้เกิดรูปธรรม โดยมีการจัดสร้าง “พันพรรณ” ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง และศูนย์เมล็ดพันธุ์บริเวณบ้านแม่ใจมีต้นแบบบ้านดินของคุณโจน จันโต ที่ใช้ชีวิตแบบพอเพียงที่บ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้เรียนรู้วิถีชีวิตและนำมาปรับใช้^๖ อีกทั้งยังมีหนังสือบทความสารคดี หนังสือสารคดี เช่น ลูกโจน, อยู่กับดิน, เช็กส์กับความรักของคนชื้ออายุ, กลับบ้าน, งานเก็บเมล็ดพันธุ์คืองานสุดท้ายในชีวิตผม, ปลุกอนาคตปลูกเมล็ดพันธุ์กับโจน จันโตและรางวัลคนดีแทนคุณแผ่นดินปี ๒๕๕๗ จังหวัดเชียงใหม่

๓. นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ ชัยวัฒน์ สุวิทย์ศึกษานนท์ ตำแหน่งผู้บริหารบริษัทนมซีเส็งลิซซิ่ง จำกัด ผู้ที่เคยใช้ชีวิตแบบสุดโต่งในด้านลบแต่กลับมาเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตอย่างสิ้นเชิงหลังจากได้รับการอุปสมบทได้เรียนรู้ธรรมะของพระพุทธเจ้าจนทำให้เกิดความมุ่งมั่นและตั้งใจในการนำพาสมาชิกใน

^๖ ศูนย์คุณธรรม (องค์กรมหาชน), การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงคุณธรรม, (กรุงเทพฯ : ศูนย์คุณธรรม, ๒๕๕๗), หน้า ๒๖.

องค์กรดำเนินชีวิตและนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาใช้อย่างจริงจัง โดยการบริหารนัมซีเส็งลิสซึ่งมากกว่า ๔ ปี ประกาศนโยบายและวิสัยทัศน์ชัดเจนว่าเป็น "องค์กรวิถีพุทธ"^๗ โดยมีโรงแรมวิถีพุทธแห่งเดียวในประเทศไทยใช้หลักการในการบริหารธุรกิจแบบ BWBS Buddhist Weight Balance Scorecard การถ่วงดุลในการจัดการองค์กรวิถีพุทธ

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดของบุคคลต้นแบบเหมาะสมกับชีวิตในยุคปัจจุบัน โดยมีการให้ความหมายของชีวิตได้อย่างลุ่มลึก เพื่อการเรียนรู้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของชีวิต เกิดเป็นความหมายภายในจิตใจเป็นการยกระดับศักยภาพของมนุษย์อันเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตควรแก่การศึกษา

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการสร้างคุณค่าความหมายใหม่ในการดำเนินชีวิต

๒.๒ เพื่อศึกษาประวัติและผลงานบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิตเชิงพุทธ

๒.๓ เพื่อวิเคราะห์การสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ของบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิตเชิงพุทธ

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย

^๗ พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวัฒน์, ดร., กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวองค์การธุรกิจวิถีพุทธในจังหวัดแพร่: ศึกษาเฉพาะกรณี บริษัทนัมซีเส็งลิสซึ่ง จำกัด, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ๒๕๕๗, หน้า๖๖.

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีวิธีดำเนินการวิจัยขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาจากข้อมูลชั้นปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ในการดำเนินชีวิตและแนวคิดสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานวิจัย โดยศึกษาแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของ แจ็ค เมซีโรว์

๒. ศึกษาจากข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) โดยศึกษาประวัติแนวทางการของดำเนินชีวิต แนวทางการทำงานและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานวิจัยของบุคคลต้นแบบจากหนังสือ บทความ วารสาร หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์และผลวิจัยงานเขียนของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการอธิบายขยายความเนื้อหาให้เพิ่มขึ้น และให้ละเอียดชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๓. วิเคราะห์การสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ของบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิตเชิงพุทธกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เนื้อหา โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยกำหนดให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเรื่องที่จะศึกษา

๔. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในขณะเก็บข้อมูลและภายหลังเก็บข้อมูลหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้คำอธิบายและข้อสรุปที่ชัดเจนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่นิยมใช้ในการศึกษา

ประกอบด้วยแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Jack Mezirow)

๔. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

๔.๑ แนวคิดและทฤษฎีการสร้างคุณค่าความหมายใหม่ในการดำเนินชีวิต พบว่ามุมมองเรื่องความหมายของชีวิตเป็นประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อโลกโดยมุ่งไปที่ความตระหนักรู้และรับรู้ปรากฏการณ์ผ่านกรอบหรือวิธีคิดบางอย่างที่มีการตัดสินใจประเมินค่าเพียงว่าจริงหรือเท็จและเน้นความหมายไปในทางใดทางหนึ่งเท่านั้นซึ่งอาจจะเลยคุณค่าและความหมายบางอย่างที่ผ่านเข้ามาในชีวิตที่เรียกว่าความหมายของชีวิต ดังนั้นในการรับรู้และให้ความหมายจึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้โดยผ่านบริบทอันเป็นปรากฏการณ์ภายนอกที่เป็นกายภาพและได้ความหมายอันเกิดจากการสังเคราะห์จากภายในที่เป็นจิตภาพออกมา นอกจากนี้การตัดสินใจว่าความหนึ่งไม่รู้ว่าชีวิตนี้เกิดมาแล้วควรทำอะไรรู้สึกไม่ชอบไม่สุขใจเหมือนรู้จักตัวเองไม่ดีพอ รู้สึกเคืองกว้างชีวิตไม่มีความหมายไม่มีจุดหมายให้เดิน การใช้ชีวิตสำคัญกว่าการมีชีวิตแต่การใช้ชีวิตก็ควรมีจุดหมายปลายทางความเข้าใจและมีความหมายชีวิตที่จะดำเนินไปสู่เป้าหมายได้อย่างถูกต้องปลอดภัยนั้นจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดหรือหลักการดำเนินชีวิต หลักการดำเนินชีวิตก็มีหลากหลายแบบเปรียบเทียบเหมือนเส้นทางเดินของชีวิตที่มนุษย์เราสามารถเลือกได้ตามความสมเหตุสมผล การเข้าใจความหลากหลายในความคิดจะช่วยให้เรามีทางเลือกมากขึ้นและสามารถเลือก

ประยุกต์ใช้หลักการที่ดีที่สุดสำหรับชีวิตของแต่ละคน ตรงตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Theory) เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งด้วยการก้าวข้ามเหนือการแสวงหาความรู้แบบพื้นๆ ที่ให้ความสำคัญแต่เฉพาะตัวเนื้อหาและการเรียนรู้แบบเดิม ๆ โดยเน้นให้เห็นถึงเป้าหมายและคุณค่าของการพัฒนาการเรียนรู้ Jack Mezirow ให้คำนิยามต่อคำว่า Transformative Learning ว่า “การเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดอย่างจริงจัง (Critical Reflection) ที่นำไปสู่การให้ความหมายใหม่ที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นแยกความแตกต่างได้ชัดเจนขึ้นและบูรณาการความเข้าใจจากประสบการณ์ของตนเองอย่างแท้จริงการเรียนรู้นี้รวมทั้งการนำเอาความเข้าใจดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติด้วย” แนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ได้แก่

๑. โดยการใคร่ครวญพิจารณากรอบอ้างอิงที่มีอยู่ (Elaborating Existing Frames of Reference)

๒. โดยการเรียนรู้กรอบอ้างอิงใหม่ (Learning New Frames of Reference)

๓. โดยการเปลี่ยนแปลงมุมมอง (Transforming Points of View) ๔. โดยการเปลี่ยนแปลงจิตนิสัย (Transforming Points of View)^๕

^๕ Mezirow, J. (2012), Learning to think like an adult : Core concepts of transformation theory, In E.Taylor, and P, Cranton (eds), The Handbook of

๔.๒ ประวัติและผลงานบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิตเชิงพุทธ จากการศึกษาการสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ของบุคคลต้นแบบทั้ง ๓ ท่านพบว่า ในการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธทำให้เกิดการมองเห็นคุณค่าและความหมายโดยการเข้าใจคุณค่าและความหมายด้วยตัวของตัวเอง กล่าวคือ การให้ความหมายในปัจจุบันมากกว่าภายนอกอย่างไรให้การใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุขโดยการหาความหมายที่แท้จริงของชีวิตผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ อันเป็นการรู้ต่อสภาวะปัจจุบันขณะ

ในการมองเห็นจากจิตใจภายใน^๙ โดยผ่านการเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับแนวคิดตามหลักพุทธศาสนาโดยการสัมผัสกับรู้แห่งจิต (Consciousness) จุดเด่นของแนวคิดทั้ง ๓ ท่านคือให้ความหมายของการใช้ชีวิตให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรงโดยอาศัยศรัทธาคือความเชื่อเป็นตัวเหตุการณ์ปฏิบัติเป็นผลหรือศรัทธาเป็นผลของความเพียร^{๑๐}

๔.๓ วิเคราะห์การสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ของบุคคลต้นแบบในการ

ดำเนินชีวิตเชิงพุทธ พบว่าการสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ของบุคคลต้นแบบ

๑. ประมวล เพ็งจันทร์ มีพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่มีความแตกต่างในแต่ละช่วงของชีวิตทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่ได้รับจากประสบการณ์ในช่วงนั้นๆ เกิดการเชื่อมโยงสถานการณ์ที่ได้ประสบพบเจอในแต่ละช่วงของชีวิต แนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธ ประมวล เพ็งจันทร์ ทำให้เกิดการมองเห็นคุณค่าและความหมายโดยการเข้าใจด้วยตัวของตัวเอง กล่าวคือการให้ความหมายในปัจจุบันภายในมากกว่าภายนอกในทัศนะของบุคคลต้นแบบให้การใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุขโดยการหาความหมายที่แท้จริงของชีวิตผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ อันเป็นการรู้ต่อสภาวะปัจจุบันขณะในการมองเห็นจากจิตใจภายในโดยผ่านการเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับแนวคิดตามหลักพุทธศาสนาโดยการสัมผัสกับรู้แห่งจิต (Consciousness) จุดเด่นของแนวคิด ประมวล เพ็งจันทร์ คือให้ความหมายของการใช้ชีวิตให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง

ประมวล เพ็งจันทร์ได้กล่าวไว้ว่า “สังคมในวันนี้ไม่เหมือนสังคมในอดีตเป็นเพราะความหมายของความจริง ความรู้ ความดี ความงาม จึงเท่ากับความเปลี่ยนแปลง ความหมายของชีวิต สังคม โลก และจักรวาลหน้าทีในการสร้างความหมายและคุณค่าของความจริง ความรู้ ความดี ความงาม เป็นหน้าที่ของเราทุก ๆ คน ที่จะต้องครุ่นคิดเลือกสรรหาความหมายของความจริงแห่งชีวิตของเราเอง เมื่อใดที่ได้ความหมายชีวิตเรา

Transformative Learnin Theory, Research and Practise, (pp. 73-96). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

^๙ ขวณท์ กาญจนสุวรรณ, ความหมายของชีวิตในทัศนะของ ประมวล เพ็งจันทร์, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ปรัชญา), (คณะมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, พ.ศ. ๒๕๕๒), หน้า ๘๙.

^{๑๐} ขุ.สุ.(ไทย) ๒๕/๓๗/๕๑๘.

เปลี่ยนไปความหมายของสังคมโลก ของโลก และสรรพสิ่งก็เปลี่ยนตามไปด้วย”^{๑๑}

๒. โจน จันโต ในการเรียนรู้การใช้ชีวิตสรุปใจความว่า คนที่มีความสุขคือคนที่ไม่มียากมีแต่พออยู่พอกินแล้วชีวิตก็จะเบาขึ้นไม่ว่าอะไรก็ตามถ้ามีมากเกินไปก็จะเป็นของเสียเป็นภาระ ซึ่งการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตัวเองโดยการศึกษาวิเคราะห์การสร้างความคุณค่าและความหมายใหม่ตรงกับทฤษฎี (Transformation learning) คือการเรียนรู้แล้วกลายเป็นคนใหม่โดยสิ้นเชิงคือโลกทรรศน์วิธีคิดจิตสำนึกเปลี่ยนใหม่หมดกลายเป็นคนที่เห็นความเป็นหนึ่งเดียวทั้งหมดจิตใจเป็นอิสระเบาสบายปลอดภัยโปร่งมีความสุขอย่างลึกล้ามีมิติจิตอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งมีความถ่อมตัวมีสัมพันธภาพใหม่กับคนอื่นและสิ่งอื่นเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติกับคนที่เกี่ยวข้องทำให้สามารถฝ่าสถานการณ์ที่ยากไปสู่ความสำเร็จได้ อนาคตของมนุษยชาติในการพึ่งพาตนเองตรงกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยการพึ่งพาตนเอง หรือพึ่งตนเองในพระพุทธศาสนานั้นมีอยู่หลายประการเป็นการเฉพาะ เช่นนาถกรรมธรรมซึ่งประกอบด้วยองค์ธรรมสำคัญ ๑๐

โจน จันโต กล่าวไว้ว่า “ผมไม่มีเป้าหมายเพราะอนาคตเป็นสิ่งที่เราไม่รู้แต่ละขณะมีสิ่งที่เป็นของมันอยู่ สิ่งที่เป็นที่สุดตอนนี้คือเก็บเมล็ดพันธุ์ ผมก็ทุ่มเทเวลากับสิ่ง

นี้จะทำได้แค่นี้ก็เป็นอีกเรื่องแต่ขอให้ได้ทำเป้าหมายในชีวิตของผมไม่เหมือนคนทั่วไปที่คิดถึงความสำเร็จอะไรสักอย่าง ความสำเร็จหรือล้มเหลวไม่มีความหมายกับชีวิตผม ในตอนนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือผมได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการทำสิ่งนั้น ๆ ผมไม่ได้แสวงหาความสำเร็จไม่ได้ผลักดันความล้มเหลว ผมยินดีรับทั้งสองอย่างถ้าเกิดขึ้นแล้วผมได้เรียนรู้เมื่อเกิดขึ้นแล้วผมหลงไปกับมันไหม ผมสูญเสียอารมณ์หรือความรู้สึกไปกับมันไหม อะไรทำนองนี้ต่างหากที่ผมเฝ้าดู ผมถึงทำทุกอย่างที่อยากทำโดยไม่กลัวว่าจะผิดพลาดหรือล้มเหลว”

๓. ชัยวัฒน์ สุวิทย์ศักดิ์านนท์ ชีวิตในวัยรุ่นก็เป็นการดำเนินชีวิตแบบเต็มทีกับทุกอย่างที่เป็นทางโลก การทำงานการแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้แต่กลับไม่ประสบความสำเร็จต่อชีวิตจนได้เข้ามาบวชเรียนธรรมะของพระพุทธเจ้า โดยแนวความคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ชัยวัฒน์ สุวิทย์ศักดิ์านนท์ ได้เห็นหลักของศาสนาพุทธว่าเป็นเรื่องทันสมัยใช้ในชีวิตประจำวันได้ทุกแง่มุมรวมทั้งธุรกิจได้เสนอให้เอาหลักพุทธมาเป็นนโยบายบริหารธุรกิจ ทำให้เกิดความรู้แจ้งขึ้นภายในจิตใจบวกกับความเชื่อความศรัทธาในคำสอนทำให้เกิดเป็นความเห็นชอบโดยมีหลักพรหมวิหารธรรม หลักศีล ๕ เป็นเครื่องนำทางเมื่อเกิดเป็นความหมายก็นำไปประยุกต์ ใช้หลักนโยบายในการทำงานและการดำเนินชีวิตคือรู้จักตน รู้จักบุคคล รู้จักงาน ใช้นโยบายประสานงานประสานประโยชน์เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดใช้หลักสังคหวัตถุในการผูกมัดใจผู้ร่วมงานโดยเน้นในหลักผู้นำในการบริหารองค์กรแสดงให้

^{๑๑} ประมวล เพ็งจันทร์, “เดินสู่อิสระภาพ”, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๖๑), หน้า ๑๙.

เห็นถึงลักษณะเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่งของสถานภาพบุคคล^{๑๒} ส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านพุทธศาสตร์ และสังคมเป็นอย่างดี ประยุกต์การศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้านำมาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่พัฒนาจิตใจและสังคม

ชัยวัฒน์ สุวิทย์ศักดิ์านนท์ ได้กล่าวไว้ว่า “ชีวิตได้เรียนรู้จากคำว่าไม่รู้มาก่อนทำในสิ่งที่คิดว่าดีแล้วสนุกแล้วเป็นความสุขแล้วแต่เป็นความสุขที่ผิดที่ผิดทางชีวิตคือการเรียนรู้หรือเรียนรู้ที่จะมีชีวิต”^{๑๓}

แนวความคิดทั้งหมดนี้ตรงกับทฤษฎี Transformative Learning คือการที่ได้เรียนรู้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากประสบการณ์จริง อันได้รับการท้าทายต่อโลกทัศน์ของตนและในที่สุดก็จะเกิดการ เปลี่ยนแปลงระบบคุณค่า และโลกทัศน์ (Affective Attributes) ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Attributes) และพฤติกรรม (Psychomotor Attributes) คือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างครบถ้วนในทุกด้านการใช้ชีวิตของบุคคลต้นแบบแสดงให้เห็นถึงการมีวัฒนธรรมสถานการณ์ต่าง ๆ ของทุกช่วงชีวิตโดยช่วงเฉพาะที่เห็นได้ชัดเจนซึ่งเป็นเป้าหมายในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริงคุณสมบัติเหล่านี้เกี่ยวข้องกับการทำงานทำกิจกรรม ความสนใจและความคิดเห็นมีแบบแผนของ

การใช้ชีวิตเป็นความสนใจส่วนตัวการแบ่งรูปแบบในการดำรงชีวิตลักษณะจิตวิทยาทางสังคม (Psychographics) จากแนวทางการศึกษาจากทฤษฎีของการใช้ชีวิตพบว่าบุคคลต้นแบบใช้แบบแผนของการใช้ชีวิตเพื่อลดความไม่สอดคล้องและความไม่สมดุลในค่านิยมโดยการแปลความหมายเหตุการณ์ที่ล้อมรอบตัวด้วยการกระทำเช่นนี้ทำให้ค่านิยมมีความคงทนถาวร (Psychographics) เป็นเทคนิคที่นักวิจัยใช้เพื่อวัดการใช้ชีวิต ความสนใจ ความคิดเห็น ความสุขที่แท้จริง^{๑๔} ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการได้อัตภาพแห่งการเป็นมนุษย์การหาความหมายในชีวิตที่แท้จริงนำไปสู่ความหมายชีวิตที่มีคุณค่าจึงเป็นชีวิตที่ต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาไม่ประมาทเพื่อก้าวไปให้ถึงเป้าหมายสุดท้ายของชีวิตคือพระนิพพานอันเป็นบรมสุข

๕. สรุปและอภิปรายผล

๕.๑ แนวคิดการหาความหมายในชีวิตตามแนวทฤษฎีการสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ได้ว่ามุมมองเรื่องความหมายของชีวิตเป็นประสบการณ์ที่มีต่อโลกโดยมุ่งไปที่ความตระหนักรู้แต่เรามักจะรับรู้ปรากฏการณ์ผ่านกรอบหรือวิธีคิดบางอย่างมีการตัดสินประเมินค่าเพียงว่าจริงหรือเท็จ และได้ความหมายอันเกิดจากการสังเคราะห์จากภายในที่เป็นจิตภาพออกมาและมี

^{๑๒} Ralp Linton, Status and Role, Reading in Sociology, (New York: Thomas Y.Crowell Company, 1967), p. 168.

^{๑๓} สัมภาษณ์ ชัยวัฒน์ สุวิทย์ศักดิ์านนท์ กรรมการบริหาร บริษัทนิมซีเส็งลิซซิ่ง จำกัด, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๑๔} ดูรายละเอียดใน พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, ปรมัตถโชติกะ ปริเฉทที่ ๑-๒-๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บจก.วี อินเตอร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐.

ความหมายชีวิตที่จะดำเนินไปสู่เป้าหมายได้อย่างถูกต้องปลอดภัยนั้นจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดหรือหลักการดำเนินชีวิตหลักการดำเนินชีวิตก็มีหลากหลายแบบเปรียบเทียบเส้นทางเดินของชีวิตที่มนุษย์เราสามารถเลือกได้ตามความสมเหตุสมผลผลการเข้าใจความหลากหลายในความคิดจะช่วยให้เรามีทางเลือกมากขึ้นและสามารถเลือกประยุกต์ใช้หลักการที่ดีที่สุดสำหรับชีวิตของแต่ละคนตรงตามแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Theory) ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการได้อัตภาพแห่งการเป็นมนุษย์การหาความหมายในชีวิตที่แท้จริงนำไปสู่ความหมายชีวิตที่มีคุณค่าจึงเป็นชีวิตที่ต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาไม่ประมาทเพื่อก้าวไปให้ถึงเป้าหมายสุดท้ายของชีวิต

๕.๒ ผู้เป็นต้นแบบแต่ละคนล้วนมีตำแหน่งหน้าที่ชัดเจนจะต้องดำรงอยู่ซึ่งมีบรรทัดฐานทางสังคมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี คนก็เชื่อฟังผู้มีอำนาจในสังคมมนุษย์ทุกคนต้องอาศัยความรู้ความชำนาญอาศัยศักยภาพทักษะของตน การศึกษาการสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ของ “ประมวล เพ็งจันทร์” ในการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธทำให้เกิดการมองเห็นคุณค่าและความหมายโดยการเข้าใจคุณค่าความหมายด้วยตัวของตัวเอง กล่าวคือ การให้ความหมายในปัจจัยภายในมากกว่าภายนอก “โจน จันโต” การทางความคิดที่เกิดจากความกลัวจากประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาทำให้เกิดการสร้างการเรียนรู้ใหม่เกิดเป็นทักษะด้านภูมิปัญญาที่ต้องเอาตัวรอดในการพึ่งพาตนเองด้วยการเรียนรู้รวมไปถึงการสร้างเป็นอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจให้กับ

ตนเอง ครอบครัวและชุมชน กระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดความจงรักภักดีต่อธรรมชาติ “ชัยวัฒน์ สุวิทย์ศักดานนท์” การบวชเรียนเป็นการค้นพบความหมายของชีวิตเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ทำให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจที่มีผลต่อชีวิต เพราะความหมายที่ตรึงตรองได้เป็นความเข้าใจโดยใช้การคิดจากความรู้สึกในตัวตนและสภาวะที่ปรากฏเมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องเปลี่ยนการแสวงหาความหมายจากการคิดมาสู่ความสำนึกผ่านปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นคือการได้มาเรียนรู้คำสอนจากพระพุทธศาสนาในการเปลี่ยนความหมายของชีวิตจากความหมายเดิมเป็นความหมายใหม่

๕.๓ วิเคราะห์การสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ของบุคคลต้นแบบ พบว่าการสร้างคุณค่าของ “ประมวล เพ็งจันทร์” ในการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธทำให้เกิดการมองเห็นคุณค่ามีการปฏิบัติ ๑. การอธิษฐาน ตั้งจิต ๒. การเคารพหรือน้อมใจพร้อม ๓. การสัมผัสสัจธรรมโดยตรง ๔. อยู่กับปัจจุบัน ๕. การพิจารณาใคร่ครวญธรรมารมณ “โจน จันโต” รู้จักความหมายในการพึ่งพาตัวเองรู้จักพอประมาณดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติที่ต้องคำนึงถึงศีลธรรมในการประกอบสัมมาอาชีวะเพื่อให้ได้มาเพื่อปัจจัยโดยมีสติปัญญาควบคุมความอยาก และกำหนดเป้าหมายของการดำเนินชีวิตไปสู่การมีคุณภาพและจิตวิญญาณที่อิสระ “ชัยวัฒน์ สุวิทย์ศักดานนท์” การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ธรรมะของพระพุทธเจ้า ในคำสอนทำให้เกิดเป็นความหมายใหม่โดยเห็นหลักสัจธรรมอันได้แก่ หลักพรหมวิหารธรรมหลักศีล ๕ เป็นเครื่องนำทางเมื่อเกิดเป็น

ความหมายใหม่ก็นำไปประยุกต์ผลที่ได้ไปใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิต

๖. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. การทำวิจัยผู้วิจัยพบข้อจำกัดในการศึกษาความหมายของชีวิตในทัศนะบุคคลต้นแบบทั้ง ๓ ท่านเนื่องจากเป็นการวิเคราะห์แนวความคิดซึ่งในหลายๆ ประเด็นผู้วิจัยยังไม่สามารถเข้าถึงได้เนื่องจากยังขาดความรู้และทักษะในเรื่องหลักธรรมทางศาสนาที่มีความลึกซึ้งจึงไม่มีข้อมูลที่เพียงพอต่อการเข้าถึงและวิเคราะห์แนวคิดบางประเด็นออกมาได้ จึงต้องใช้เวลาและความละเอียดในการศึกษาความหมายของชีวิตในทัศนะของบุคคลนั้นมีขอบเขตกว้างและมีรายละเอียดเยอะ เช่น ภูมิหลัง การดำรงชีวิต อิทธิพลทางสังคม ศาสนา การเมืองตลอดจนด้านอื่น ๆ

๒. ผู้วิจัยคิดว่าเราสามารถคิดวิเคราะห์แนวคิดด้านใดด้านหนึ่งของบุคคลนั้น

เช่น อรรถิภาวะในทัศนะของบุคคลต้นแบบ เพื่อเข้าถึงแง่มุมในการดำเนินชีวิตอย่างลึกซึ้ง

๓. เลือกเนื้อเรื่องย่อยในชีวิตของบุคคลนั้น เช่น อิทธิพลทางสังคม เป็นต้นแล้วนำมาศึกษาและวิเคราะห์เข้ากับสถานการณ์ทางสังคม เช่น การก้าวผ่านความขัดแย้งในทัศนะของบุคคลต้นแบบ

๔. ผู้วิจัยเห็นว่าในสังคมไทยมีกลุ่มคนที่ให้ความสำคัญและออกมานำในเรื่องคุณค่าที่แท้ของชีวิตบุคคลเหล่านี้ไม่ได้มีเพียงบุคคลสูงวัยหรือพระภิกษุเท่านั้น แต่มีหลากหลายช่วงอายุและหลากหลายกลุ่มบุคคลทั้งที่เป็นนักคิด นักเขียน นักปฏิบัติ ศิลปิน ตลอดจนเกษตรกรกรอีกหลายท่านผู้วิจัยเห็นว่าในสังคมไทยมีความตื่นตัวและมีผู้ตระหนักถึงคุณค่าชีวิตจำนวนไม่น้อยจึงเห็นว่าควรทำการศึกษาแนวคิดของบุคคลกลุ่มนี้

บรรณานุกรม

๑. คัมภีร์พระไตรปิฎกและหนังสือภาษาไทย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ชวนนท์ กาญจนสุวรรณ. ความหมายของชีวิตในทัศนะของ ประมวล เพ็งจันทร์. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ปรัชญา). คณะมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒.

ประมวล เพ็งจันทร์. เติ่นสู่อิสราภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๒๒. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๖๑.

พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวณฺโณ, ดร.. กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวองค์การธุรกิจ วิถีพุทธในจังหวัดแพร่ : ศึกษาเฉพาะกรณี บริษัทนัมซีเส็งลิสซิ่ง จำกัด. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่. ๒๕๕๗

พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. ปรมัตถโชติกะ ปริเฉทที่ ๑-๒-๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บจก.วีอินเตอร์, ๒๕๔๗.

ศูนย์คุณธรรม (องค์กรมมหาชน). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงคุณธรรม. กรุงเทพฯ : ศูนย์คุณธรรม, ๒๕๕๗

สัมภาษณ์. ชัยวัฒน์ สุวิทย์ศักดิ์กานนท์ กรรมการบริหาร บริษัทนัมซีเส็งลิสซิ่ง จำกัด. ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

๒. หนังสือภาษาอังกฤษ

Mezirow, J. Learning to think like an adult: Core concepts of transformation theory. In E.Taylor, and P, Cranton (eds). The Handbook of Transformative Learnin Theory. Research and Practise. San Francisco CA: Jossey-Bass, 2012.

Ralp Linton. Status and Role, Reading in Sociology. New York : Thomas Y.CrowellCompany, 1967.

Rugpolmuang, C. Paradigm development education, Bangkok : Winyuchon, (in Thai), pp.1

